

חוסר ההיגיון במשבר ההצפות

מידי חורף אנחנו שומעים על קריסת תשתיות עירוניות כתוצאה מגשמים עזים, אולם תקציב כל רשויות הניקוז בישראל לשנת 2020 עומד על 55 מיליון שקל בלבד. חוץ מניהול לקוי, רק בנהריה, עלות הנזקים בינואר 2020 מוערכת בכ-300 מיליון שקל

פרופ' אופירה אילון 07:0518.12.20

מגפת הקורונה הדהדה את הצורך להשתחרר מהשלטון המרכזי ודרשה להעניק לרשויות המקומיות את הסמכות לנהל את הקרב לשיטוח עקומת התחלואה. המידע שיש בידי הרשויות, כמעט בכל תחום, מאפשר להן לשלוט טוב יותר על השטח וכן הן נהנות מאמון ציבורי.

מאידך, מידי חורף אנחנו שומעים על קריסת תשתיות עירוניות כתוצאה מגשמים עזים, כפי שכבר התרחש בחורף הנוכחי וכפי שקרה בעבר.

ההצפות בתחומי הרשויות המקומיות, בעצם, מעידות על ניהול שלומיאלי מצדו של השלטון המקומי, ואולי הגיע הרגע לדרוש מהרשויות המקומיות להתעשת בגזרת האחריות של התשתיות העירוניות, בכל הנוגע לשמירה על חיי אדם ועל רכוש.

רק לסבר את האוזן, בעולם, היערכות לשינויי האקלים אל מול סופות, גשמים ונזקי אקלים הפכה נושא מרכזי, ובעיקר עם בחירתו של נשיא ארה"ב, ביידן, שטרם כניסתו לבית הלבן הכריז כי יזרים יותר מ-7 טריליון דולר לנושאי סביבה ובתוכם שינויי האקלים.

ישראל כאמור, אינה נעדרת סכנות אלו, ובפרט לא כנזקי החורפים האחרונים. עלות הנזקים בינואר 2020 בנהריה בלבד מוערכים בכ-300 מיליון שקל, וזאת, מבלי לקחת בחשבון חיים של אדם וחיים של משפחה שלמה שטבעה באירוע. עלות נזקי נובמבר 2020 בנהריה טרם נקבעו סופית, אבל סביר שייעמדו על סכומים דומים.

הבעיות שיוצרים שינויי האקלים בישראל, בעצם, מתחילות בניהול כושל, ובאי הזרמת תקציבים מתאימים לכל נושא ניהול התשתיות והניקוז. אם נסתכל על הנתונים, תקציב כל רשויות הניקוז בישראל לשנת 2020 עומד על 55 מיליון שקל. תקציב זעום, לכל הדעות, שאינו יכול לשמש לשיפור תשתיות מהותי. כך, שאם ההערכות של רשות ניקוז גליל מערבי לטיפול בבעיית ההצפות בנהריה כאמור מגיעות לכדי למעלה מ-300 מיליון שקל, היכן ההיגיון!?

מכאן שתכנון נכון, ביצוע ותחזוקה שקשורים לניקוז המים ברחובות ישראל קריטיים, ונטילת אחריות מלאה חיונית. אז איך עושים זאת?

1. נושא הניקוז המרחבי והסדרתו הופקד בידי רשויות הניקוז (יש 11 רשויות כאלה בישראל) אך, סמכותן נעצרת ב"קו הכחול". אותו קו שממנו הסמכות היא של הרשות המקומית ואחריותה.

2. ישראל ששרויה בתנופת בנייה מואצת, אינה מתכללת תכנון רגיש למים (תר"מ). לרשויות צורך מתמיד בהרחבת הבניה בתחומן, שלא בהכרח לוקח בחשבון את פשט ההצפה של נחל העובר ביישוב, הטופוגרפיה והניקוז המקומי. אבסורד גדול הוא שקיים בישראל תכנון שכזה, אך השימוש בפרקטיקה הזו מצומצם. הפרופסורים שמיר וכרמון מהטכניון הציגו כבר בשנות ה-90 גישה כוללנית לפיתוח העירוני אשר יאפשר השבה של 70-100 מיליון מטרים מעוקבים של מי נגר עירוני בשנה. כלומר, במקום שגשמי הזלעפות יזרמו לים, הם ייקלטו במאגרים תת קרקעיים - כך ניתן להפוך מטרד למשאב.

3. המים והביוב מופקדים לרוב בידי תאגידי המים, אשר שיפרו לאורך השנים את התשתיות, אולם, הניקוז העירוני עדיין באחריות הרשויות המקומיות.

4. לרשויות המקומיות אין בהכרח כוח אדם מקצועי לטיפול בניקוז, אין תקציב ייעודי מסומן ואין באמת מנגנון לתחזוקת מערכת הניקוז. תחזוקה ראויה וניקוי של צנרת הניקוז הם מתפקידי הרשויות המקומיות. הררי הפסולת שנשטפים לים עם בואו של הגשם הראשון מעידים על זילות בתחזוקת צנרות הניקוז.

כאמור, לרשויות המקומיות יש אחריות רבה על בריאות ובטחון תושביהן. ניהול מערכת התכנון והניקוז העירוני, ממש כמו ניהול מגפת הקורונה, דורש תיאום רב בין הרבה מאוד גופים, אבל, גם אחריות ותקציבים. רצונן של הרשויות המקומיות לקבל על עצמן אחריות חייב לכלול אחריות כוללת.

אם הן לא תתחלנה כבר עכשיו לטפל בבעיות הניקוז ולא תערכנה מבעוד מועד לימים גשומים, לא רחוק היום ששוב, בחורף הזה, ניגרר לשיטפונות יקרים מכל תקציב שניתן עד כה, כמו גם פגיעה ציבורית מייאשת שתעלה על כל מחיר ששולם עד כה, כמו גם חיי אדם.

פרופ' אופירה אילון היא ראש תחום סביבה במוסד שמואל נאמן וכן פרופ' מן המניין באוניברסיטת חיפה